

ידעו לאספני יְדָעָן לְאַסְפָּנִי

Vademecum for Judaica

יְדָעָן

בטעון איגוד אספני יודאייה בישראל

גבעתיים, ת.ד. 58 * 44963 * חשבון בנק הדאר

No. 6

שבט תשכ"ב — ינואר 1962

גלוון ו'

ה תוכן:

דבר המערכת
האם ויט סטבוש היה אנוס?
שטרני כסף של הקהילות היהודיות
קהל חדש בני אליהם
Rafflesia Sassoziensis
יהוד
פרפראות, דיעות, מודיעות

זה עליינו עוד לחקר ולהתකות אחריו
עקבותיו של האמן בעירה האוטרטית
ויט, שם השאיר סימנים נוספים על
הדותו. המערכת נקתה בצדדים מתאימים
מים בנידון ותתרום על ידי כך תרומה
חשובה לחקר תולדות בן נדה גדול של
עמנוא.

*

בחוזאה הראשונה של בולי תערוכת הי-
בולימ הבינלאומית שנערכה בפראג, הופיע
בול המראה את דגלי העמים המשתפים
בחזרוכה כshedgal ישראל נעדר ממנו,
חבר מערכת "הידען" מר לינדנברג
פנה בשאלת להנחלת התערוכה ולמשרדים
הדאר הצ'כי ושאל מה הפלו לרעה את
דגל ישראל בשעה שהמדינה ואספניה
משתתפים בתערוכה.

חוץ מהפניה זו הופיעה סדרה שנייה
של בולי התערוכה וביניהם אותו בול
עם דגלי העמים המשתתפים בתערוכה
על רקע נוף העיר בצורה מוגדלת והפעם
בבולע לעין דגל מדינת ישראל וככה וכך
פריט חשוב לאספני יודאייה.

העורך

דבר המערבת

המיוחד באספן יודאייה הוא לא להיז-
טוו להגדיל ולספר את אוסףיו כי אם
בראש וראשונה השאייה לגולות ולהבהיר
את תרומת היהודים לתרבות העולם.
לחזור בפרקם הסתוםים בחיי אישים
"חשודים" ביהדות ורגישות טבעית ל-
ערבים לאומנים ולכבד לאומי.
אספן יודאייה רציני הוא, בדרך כלל,
בקי בהיסטוריה היהודית הכללית, מחו-
נן בחוש לחקר והוא בעל רצון ללימוד
מתמיד. לכן כמעט כל אספני יודאייה
הם שוחרי ספר טוב, הם מצויים ב-
ידיותיהם והם בעלי "גשמה יתרה".
סביר הבטאון הצנוו שלנו התרכוו
אספנאים רציניים ביותר, ובכל הצניעות,
לאן כל הגזמה אפשר לקבוע, כי המנויים
שלנו הם העילית שבין האספנאים. עדים
לכך המכתחים והתגובות המגוועים למע-

רכת מהקרים הנאמנים והמסורים.
הפעם ברצוננו לצין במיוחד את עבורי
רות מחקר של הד"ר שאול דגוני; הוא
שם לו למטרה לעקוב בהתמדה אחרי
העתונות העולמיות והספרות המקצועית
במגמה לגלות פריטים יודאיסטיים. ואין
לך שבוע שלא ימצא משחו מיוחד ומפ-
תיע. בಗלוון זה הוא מגלה למשל מקו-
רות וסימוכין ליידוטו של האמן המפור-
סם, גדול הציירים והגלפים במאה השש-
עשרה — ויט סטבוש. וויצו כי בעוד
הגרמניים טוונים כי ויט סטבוש הוא
גרמני והפולנים מוכנים לירחוג על פור-
נגיותיו, מתגלחה כי האמן הוא אכן
מגורייש ספרד...
כדי לאמת, לאן צל של ספק, עובדה

האם ויט סטבוש היה אנוֹס?

— איך הגיעת למסקנה זו? — במקורה. בשנת 1926 הומנתי, ע"י ה' כומר-המשגיח, לכנסית ואולו ונתקשת לפענה את תוכן הכתוב על כובעה של אחת הדמויות המצוירות על תמונה ישנה מתקופתו של ויט סטבוש.

כובע הפורה היה מקושט בשתי אותיות דפוס עבריות — ש. כ. הוטפי להסתכל וראיתי, שהקשוטים על מרצפות הרצפה מסודרים ומהווים פסקוק בעברית. האלחתי לפענחו: אני סטבוש כאן, נצחי בנס ופה מזאתי מהבוא".

ויט סטבוש על מעטפת דואר פולנית רשミתית

בתהדרתי מגילוי זה, נזכרתי בתמונה של האמן הבלתי ידוע מימי הביניים, אשר ראיתי בה אחת הבנסיות בירוט אין דר גלאן (veit an der Glan) על התמונה היה היתה דמות של אדם עם כובע פורה, ודמה לו אשר בסנונית ואולו. בהתאם להשערתי התעכבר ויט סטבוש בדרכו מספרד לפולין, בטירול. שם התנצל בכנסית ויט אין דר גלאן, לקשט את הבנסית בתמנונו וקיבל שם חדש כשם המקום.

כל מסknותי אלה ספרתי לאוטו כומר-MSGICH ובקשתי לשمر את הדבר בסוד. בוגראה לא שומר סוד זה כומר זה. כעבור ימים מספר געלמו האותיות העבריות וכעבור עוד כמה ימים הורחקה התמונה כולה. אני יודע אם גורי רישני להוכיח מסknותי אלה.

(המשך בעמוד 44)

בכנסיה המפורסמת ואולו שבקלוקוב, בירתה העתיקה של פולין, נמצאת במא מקושטת, פרי עבודתו של הפסל-האמן המסתורי ויט סטבוש. לשורת הדמויות שבתמונה זו יש כאן אמנות בלתי רגיל והזוכה המפורסם בעולם מהוות אחת האטרקציות העיקריות של קרוקוב.

סטודנטים לרפואה למדנו מפלטי את הדאנטומיה של גופו האדם הבהיר והחולה. פרופסדור ואלטר כתוב אפילו עבודה מדעית על מחלות עור בפסליו של סטבוש. אישיותו של סטבוש הייתה מסתורית. ידוע היה לנו, שנולד אירשם בשנת 1440, הגע לפולין מנירנברג שבגרמניה בגל צעיר ועד עשרות שנים על בצע המזבח. מת בוגל מלבך בשנת 1533. מוצאו לא היה ידוע. הפלונים חשבוהו לפולני והגרמנים טענו שהוא גרמני.

לפי מספר שנים בקר בארץ הארץ, פרופ' אלכסנדרוביץ מ Krakow וספר בין היתר ספר מרתק על סדו של פרופ' שפיצר וגiliovo הסנטצ'ינוי.

פרופ. שפיצר היה מלומד ידוע בחוגנו בקרקוב ואין צל של ספק בריצ'ניאטו ואמיתות דבריו ובאותה מידה אפשר גם להתייחס לדבריו של פרופ. אלכסנדרוביץ' שמתפרסמו בוכני רונתו:

31.5.1941. האון נא אדוני לסודי, הסוד החמוש בלביו, שה שנים לא הצלחתי לפרטמו. ויט סטבוש, אומר לי ד"ר שפיצר בלחש ובחרטושות, מוצא מהאנוסים. בגל רדיות האינקוויזיציה ברוח מספדר. דרך הנדרדים שלו עברה את צraft ואוטריה העילית, שם נדר לינירנברג והמשיך לקרוקוב. בעיר זו בחר לו מקום מגוריים ברחוב אנה הקדושה, שבו שכונה היהודית בזמנ התוֹא.

דומני, שהיכם מהחיכים והנני קורא מה' שבתוכם — שלמה שפיצר יצא מעדתו לעת זקנותו, אבל מאמין אני בגוריסטי והנני מעביר אותה לכלם בירושה, על מנת שתעתיברו אותה גם לבני המתגורר בארץות הברית.

כתובת המערכת והמיןעה:

גביעתיים, ת. ד. 58

חובון בנק הדואר 44963

הטורך: אשר בֶּן־אָנוֹן

ראש המערכת: יוסף כרוצי

הברזי המערצת: ד"ר שאול דגוני

אריה לינדנברג, אליקיטס פרדרמן,

יוסף שפיגל, עוז'ד עזראאל שרגר.

דמי מינורי: לשנה 5 ל"י, לחץ שנה:

3 ל"י, לרבע שנה: 1.50 ל"י.

מחיר גלון זה 60 אגורות.

שטרי כסף של הקהילות היהודיות ברוסיה

זכויות לאומיות נרחבות, והקhalות הוכרו כנזי גרים בפני השלטונות. בנוובמבר 1818 הודיעו הבנק הממלכתי על בטול השטרות בני 100 קררובונצ'ים והח' לפחתם באחרים. רק 25,544,100 קררובונצ'ים הוחלפו על ידי התושבים.

מלחמות אורהיים קשה התנהלה באוקראינה בשנים 1918–1919. המלחמה גברה, כאשרן הר שליטן עבר לידי פטליורה בסוף 1918. הוביל שביקים התקפיים מכל הצדדים ועריהם עברו מיד ליד. צבא פטליורה ניגף ונסוג ואת חמו

בימי הצארים הוגלו זכויות יהודי רוסיה והם הגיעו לגור באזרחים מוצאים שנקרוו "תחומי מושב". רובם התרכו באוקראינה, ובהרבה מעריה היו רוב מוחלט של האזרחים. גודלה הייתה השפעתם על כלכלת המדינה ורוב המסחר רוכז בידייהם. כמעט ניכר יכול לנחל חיים לאומיים עצמאיים — לשמר על לשונות ולקיים מוסדות חינוך ותרבות של עצמם. ההגנה הראשית בר ערים הייתה בידי "הקהילה", שמלאו גם תפקיד מקשר בין היהודים והשלטונות.

כהה ביהודים. בפוגרומים אכזריים נתבחו כמהה אלף איש עד שהקץ, על הרפובליקה הצעירה וכלה נכבשה בידי הגבאים האדום. התהוו וובחו שරר במדינה בשנות 1918–1919 גרם לנתק הקשיים בין הערים למרכו ולמחסור חריף באמצעי תשלומים. כתוצאה לכך הודפסו ברוב הערים פתקאות-כסף זמניות ע"ז עיריות ומוסדות שונים וביניהם גם הקהילות העבריות. על ישיבות הקהילות והאמון שרכשו להן תעדי העבודה שוגם האוכלוסייה הלא-יהודית קבלה ברצין כסף זה. להלן רשימת שטרוי כסף שהוציאו הקהילות העבריות.

- א. דונאייבצי, פלך פודוג'ה הופיע ארבע סדרות ברוסית או אוקראינית, אבל החותמת בעברית וידיש "מועדצת הקהלה העברית דוניביצ'י-פודולסק".
- (1) בלי תאריך (1918) – 50 קופ. ורובל.
- (2) באוקראינית, בלי תאריך (1918) – 5. 10 גרינונה.
- המשך בעמוד (42)

אחרי מגור הצארים בפברואר 1917, בוטלו הנטישות האנטי-יהודית והגיע תור הזהב לקהילת. וביחוד עם קום מדינת אוקראינה העצמאית.

מיד אחרי מהפכת אוקטובר (1917) ותפיסת השליטון בידי הבולשביקים, הכריזו אוקראינה על תtblותה והפיקתה לרפובליקה עצמאית. את השליטון קיבל "מועדצת מרוץית" בהנהגת וינצ'נצקו. ב-24 לדצמבר 1917 החל הבנק הממלכתי בקיוב להדפיס את שטרוי כסף הרראשונים של הרפובליקה החדשה בערכיהם של 100 קררובונצ'ים, בהתחשב עם המעוט היהודי הגדל, נדפס ערך הכספי גם ביידיש.

הונדרט קארבצ'ו-ונצצק. הבס' הונדרט על ניר צהוב והתאריך עליון.

1917 בתחילת פברואר 1918 נכבשה בירת אודר-קראיינית בידי הסובייטים והדפסה השטרות הופסקה. למחרות הוכנסו שטרוי כסף בסכום של 53,250.000 קררוב. בעבר חודש, כתוצאה מהסתם ברסטל-ליטובסק בין גרמניה והסובייטים, פינו האחראונים את המדינה וחדרה הרפובליקה האוקראינית. ליהודים, כמעט עיקרי, ניתנו

„קהל קדוש בני אלוהים“

שיכים לו מכבדים בנווחותם הפומבית ביום הדין. עובדה זאת צינו בצד השני של המדליה המובאת בהז באותיות לא עבריות Tisri-10-5715 שבהתאם לתאריך הלועזי היה אוקטובר שנת 1954. כ"כ את שם הציר (יוסף קיירוי) ותווארו.

לחוקרים מספר שאלות:

- א. מי נתן להם את ספר התורה ומתי?
- ב. אורח חיים ומנגיהם מה הם?
- ג. כיצד נשמרת אצלם המסורת מדור לדור, וממי נציגם הרווחני?
- ד. מה אמר הסמל של המדיון?
- ה. הנשאו דברי ערך מתקופת הקדומה שבדאי לשמרם?
- ו. האם אירפעם הגיג מי שהוא מהם לעמיה מוכבdat במדינת מי?

ו. נתנגןליידROTGEN

assoviensis

(המשך מהחוברת הקודמת)

לא התחממנו הרבה בהצפיפות הקהלה לפני חדר הרב. סבתא הינדאיל חסנית היהת ולא הייתה הוכנסנו לפניה ולפניהם. היה כאן מרגוע ומשהו מהדרת קודש. סבתא מסרה ע"ז הגבאי פתק, ודאי בקישה לא פרנסת ולא עשויה, אלא בניינים עוסקים בתורה ובמצוות, והרב הצדיק מחלוקת על חייו ומורשת בשתי פאותיו הਊירות והקדימות: אווי, די פאה/ליך,

די פאה/ליך...

זכרון הנערומים האלה ירדו לטמיון של שנות הבוגרות. אפיקו במלחמות העולם הראר' שונה לא הווך שמה של סאסוב בהודעות על גיחות ונסיגות רבים. בעיר מגורי לבוב, בשנת 1933, הגיע לפטעה שמה של העיירה והוא צמוד לתערוכה של אמן יהודית, של קודש וחול, שנערכה בטבר טעם וודעת במוזיאון לאמנויות תעשייה של לבוב ע"ז פרוט' הרצלב. הוא היה נוצרן, אבל אהדו והערכו היהת גthonה לאומן ולאמן היהודי הפולני אשר מ"ל"א במסות י"ג—י"ט כרכימים ועיירות, קליזין וובי מדרש, ביצירות כפוי הברהות. באותו השנים 1935–1933 נחהותו לבוב כמו שאליה, ואולי כתגובה ספונטנית לليسיטות הגועית-הטיטריסטית, הברורה של אינטיליגנטים פולנים, שlearמו סניגוריה על ישראל:

פרופ. הרסלט מן האוניברסיטה האיגלוונית — אמנות ואמונה.

ד"ר טדיאוש ואדרצקי — תלמוד, אבל תלמוד, היינו גمرا ותוספות ממש.

בין המדיונים שברשותי נמצאת גם מדליה שקיבלה אותה ציר ישראל הראשון ע"ד יוסף קיסרי — מהקהל הקטנה הקוראת לעצמה „קהל קדוש בני אלוהים“, המיחסת את עצמה לאנושים אשר סבלו רדיפות, השמדה ופחד משך מאות שנים, וرك בתחילת המאה העשרים (בערך בשנת 1910) יצא בגלוי והבריזו שם שומרית דת יהודית.

יש להם אף ספר תורה עתיק וספר תפילה בשפה הספרדית, הם מקפידים לא לעבד בשבת.

קהילה זו מונה כמה עשרות משפחות בעיר מקלקו וכאלפיים נפש פזרות ברחבי הארץ מדינה כולה. גרים באזורי העוני ואף בית הכנסת באזורי מגוריהם הוא דל, קטן ולא קשוטים.

התרגשותם היהת גדולה להגשת הלומדים של דורות, שנציג העם שם רואים עצם

פרפראות

בול אינשטיין

משרד הדואר של גרמניה המערבית בירתה הודיע על תכנית להוציא סדרת בולים של גרמנים מפורסמים. הבול בערך של 3 מרק, שהוא היקר ביותר בסדרה זו צרייך — לפי התכנית — לשאת את דיווקנו של אלברט איינשטיין. הודיעו זו גרמה להרבה מהאות שניות. מצד שורה של ארגונים ומוסדות בגרמניה המערבית, הטוענים שאין להוציא בול עם דיווקנו של אינשטיין. מאוחר והוא פנה בקריאה לנשיא רוזבלט לסייע במחירות את ההצעה האוטומית, כדי להטילה על גרמניה לפני סיום המלחמה.

ה ז

האופוטרופוס של קבוצת החלזים זו ביהודיה סיר משה מונטיפיורה, יהודי דתני, איש עסקים גדול ופילוטרופ שגילה התעניינות עמוקה בתחוםו של אוקריוקדרש. הוא נולד בשנת 1784 באיטליה וקיבל את חינוכוangan בירת, ארץ בה היה אחד מחשובי הבנקאים. בשנת 1837 נחמה לשרפּ של לונדון ובשנת 1846 קיבל את התואר בארכנטינה.

הוא ביקר בארץ ישראל שבע פעמים משנה בין 1827 עד 1875 וקיבל רשות לרכוש קרקע בארץ ישראל, דבר שנאסר בדרך כלל על יהודים ווזן. הוא נפטר בשנת 1885.

המעטפה עליה כתובות של יהוד, היא מעניינת ומהווה פריט פוטטלי ייחיד של התקופה הזאת והיא בעלת עניין היסטורי רב ביותר. התיאור של המעטפה הנמצאת באוסףו של המחבר הוא כדלקמן:

1) נשלה על ידי סיר משה מונטיפיורי בשנת 1884 מלונדון ליהוד, מרחק של 3/4 מייל מרונה. ליד יפו;

2) נושא את התימתו המלאה של סיר משה מונטיפיירהangan;

3) נושא את שמות המוענים כ"נציגי המושבה" הללו ונסובים ומשה ליבקס (יהודי מביאר ליטסוק שקנה חלק ניכר מאדמות פתחתקה);

4) השם המקובל של המושבה;

5) מה עבר השני של המעטפה החותמת עם סמלו של משה מונטיפיירה ושמו: סיר משה סופו (43) בעמוד

במשך המאמר עלפתחתקה שפומתם בגליון 5-4 של "יודאיקה" מן הראי לציין את המאורעות ההיסטוריים דלהלן: החלזים הראשונים בפתחתקה סבלו הרבה ממלחמות הדרת ולבסוף לא היה בכך מקום שנבחר. משום כך החליטו בשנת 1882 — אחרי נסיוון של 4 שנים קשות — לעזוב את פתחתקה ולרכוש אדמות חדשות בקרבת היבריה יהודה סמוך לפה.

הישוב החדש נקרא בשם "יהוד". המתיישבים בים לחמו בכל מיני קשיים, ואולם כעבור 8 שנים — בשנת 1890 — נאלצו למות ולהתחריל מחדש בפתחתקה. נסונות בשני המקומות הפך אותו לאיכרים אמרתיים, בעלי ידע ממשי, וכאשר חזרו באופן סופי לפתחתקה נשתקעו שם.

Rafflesia S.

ולידייל הרפואת (הוא גופא מקראקו) — שירה, בשפה עברית מלוטשת ומונוקדת לא-פוגם.

פרופ. ד"ר אנסטזיות פיז, נזיר דומיניקני שומר ייחד עם פרופ. סוקניק ארכיאולוגיה ברושלים, והורה יונית וערבית בבית הסגנונה של המנזו — ביקר במסנירין למורים ולמר plac Strzelecki רות עבריות על מדברת בפי' והמחבר של שגורה עברית מדברת בפי' והמחבר של הספר Rafflesia Sassoviensis שעליו נהריב את הדברה בהמשך המאמר זה.

התערובת המוזכרת לעיל הכליה בין השאל: כיורי נוחות. קופסאות צדקה, קערות כסף לניטילת ידי כהנים וקנקני כסף: מנורות החובקה של בית הכנסת רקווי נוחות. מנורות החובקה בתיות. כל חרסינה ובדוח למלאלי בשר וחלב. גביעי קידוש. פרוכות רקובות, כתריתורה, ידיין וציצין ומעולים. בתיהם של חוטי כסף מתعشית העטרות המימוחdet במבנה בכל העולם כלו של שורי הכסף, "שפאנינגר מאכער" מן העירה אסוב, נולי שזירה ודוגמאות נדירות של עטרות: שיפער לעך — קששים. רייזעליך — שושניות, וכולו, ושפע עצום של תחריטי נוחות, דיקות, נאות, ציורי משפחה. תמנונות ישמן וחופות מבתיכנסת. מי יכול למנות את שפע התפר ארת והקדשה שנתקבשה מעירות ובתי תפלה באותו שנה?

פרפראות

תערוכת התחריפבים ב"גנו"
במושיאון "גנו" בתלא-אביב מתקיים מפגעת תערוכת מעניינת של תחריבים בים מטעם עובדי העירייה. לאספני יודאיקה" כדי לבקר בתערוכה זו כדי להחווד על פריטים החזרים להם באוסףם וללמוד על שיטות שונות בסידור אוסף טמתה.

*

60 שנה לבול החק"ל
השנה תמלגה 60 שנה מיום צאתו לאור של בול החק"ל הראשון. הר "ידען" יזכיר באחד מגלוונותו הר קרובים. ספר מאמרם למאורע זה. הקוראים שיש להם חומר מעניין על בולי החק"ל, חוותות, גלויות תעולחה מכל הארץות וכוכי מתבושים לחתך עם המערכת.

ע ל י ה " ב "

ישראל בספינתי-יגדר ישנה של הדנובה, שהיתה ראייה בקשיש לשיט בנهر. רק בספטמבר הגיעו על גבי ספינות-יקטור פ萊ימיטיבית זו שנשאה את השם «פנצ'יז», לנמל הרומני טול' צ'אה. שם נפגשו בקבוצות אחרות שהמשיכו יותר מאוחר בדרךן הרתקנת לארץ-ישראל בספינות המשא «פאטיפילס», «אטלנטיקס» ו «מלילוס», דרך שנסתiyaה באסון אניטה-המע פילים «פאטיריה» בנמל חיפה. בסוף ספטמבר 1940 החלה סוף סוף «פנצ'יז» במסעה האיום של מהוטוצ'יאה לכובן הים השם צ'כיסלובקיז החלטה נואשת להגיע לארכ-

(סוף בעמוד 43)

העל-ה הבלתי-ילגאלית לארץ-ישראל בין שנות 1938-1948 הייתה אחת מתנועות המהתרת הנחרות ביחסו להיסטוריה. ארגון זה הביא פליטים מואשים מכל פינות העולם אל נמלי הים התיכון ושלח אותם ממש על סיפונן של אניות שכורות לכובן אוקראינה, על מנת לשבור את ההסגר הבריטי. אמרץ גם בם של הפליטים ושל המארגנים כאחד של משלוחים אלה מהוה דף מפואר במלחמה על ישראל. בחודש מיי 1940 קיבלה קבוצה של יהודים צ'כיסלובקיז החלטה נואשת להגיע לארכ-

שטררי בסוף של הקהילות היהודיות ברוסיה

ה. בוליחוב, מזרחה גליציה.
בזמן שביר ששלטו האוקראינים ב-1919 והזאה סדרת שטררי בסוף עיי המועצה הלאומית היהודית רק בידיש, החותמת בעברית, יידיש ואוקראינית ומגן דוד באמצעות 10, 20, 50 העלער.

העלער (1 קראון=100 העלער), שם מטבח אוסטרית, מדינה שלטת קודם בעיר זו. נווט לקהילות אוקראינה ידוע על שטררי בסוף בערים:

ט. קולישקו, פלך ויטבסק, רוסיה הלבנה.
1918, קבלת. 1, 2, 3, 5, 10 רובל.
יש ואיראנטים של צבע החותמת על הדטרוטה.

י. מאוקופ — צפון קאוקז.
בלי תאריך (יתכן 1918). שיקים. 1, 3, 5 רובל.

לרוב מופיעים שטרות אלה בלתי מושלים. מושלים, ז. א. בחותמת הקהלה וחתיות הוועד הם יקרים המציגות.
לאין ספור הופיעו ברוחבי רוסיה בשנות המהפכה פתקאות-יכסף של כל מיני מוסדות, ארגונים, אגודות, קואופרטיבים וצרכניות יהודיות. הרבה אפשר ללמוד מהם על אותו קבוץ פלאי גדול שהיה קשר באלו נימים הארץ ישראל, ויד אכזרית עשוה כל המאמצים לנתק אותם — יהדות רוסיה.

לצערנו טרם נמצא נמצאה בארץ הבנה לאסוף ולרכז תעודות היסטוריות החשובות אלו. מיום ליום קשה להשיגן והן הולכות וכולות. הימצא סופר-יסוף בארץ מוסד לאומי שיפעל להשיג ולפזרן מידים פרטיות. חלק מהם נמצא בידי אספניים לא-יהודים. הלואי ולא נאסר את המועד.

(המשך מעמוד 39)

(3) באוקראינה, 1919, בטכסט המלה «ראָדָה» — 5, גרוינה.
(4) באוקראינה, 1919, הטכסט בלי המלה «ראָדָה» — 2, גרוינה.

ב. קוּרִיך, פֿלְךָ וּאַלְין.
הופיעו שתי סדרות ברוסית, בכותרת גם עברית באותיות רשיי «שנת — תרע"ט-פֿ». החותמת רק בעברית «שלטן הקהלה העברית קאָרָץ, פֿלְךָ וּאַלְין» ומגן דוד באמצעות 1) בתוקף עד 1 לילו 1919 1, 3, 5, 10 רובל.
2. בתוקף עד לינואר 1920 — 1, 3, 5, 10 רובל.

ג. קְרֵמִינְצֶק, פֿלְךָ פּוֹלְטְבָה
בלי תאריך (1918) תוויכסף — 50 קופ. 1, 3 רובל.

ד. נְיְקְרִוףָג, פֿלְךָ יְקְטְרִינוֹסְלָב.
בלי תאריך (1918) ביידיש ורוסית. ערך הסכג גם בעברית. 1, 3, 5, 10 רובל.
שטרות גמורים — עם חתימות וחותמת הקהלה מוד נדרים.

ה. פְּרוֹסְקוֹרֻוב, פֿלְךָ פּוֹדוֹל.
אגרת אשראי 1919, 15 רובל.
בתוקף כבושים פולניים הוצאה עיי הקוארד פרטיטיבים של ועד הקהלה בפרוסקורוב סדרה של ½, 1, 3, 5 מרק.

ו. שְׁפּוֹטְבוֹקָה, פֿלְךָ וּאַלְין.
הקסף מענין בו שצד אחד כולל עברית, הצד השני באוקראינית. החותמת בעברית ואוקראינית ומגן דוד באמצעות 1, 2, 3, 5, 10 רובל.

ז. זְיְנָקָוב, פֿלְךָ פּוֹדוֹל.
рак באוקראינית, שנת 1919. 6, 10, 20 גרוינה.

הילדה עם הצמות

עכשו באוסף של הדיר והగברת ארנסט כהן בקמברידג' (ארה"ב).

זו הפעם הראשונה שיצירה של אמאדריא מודיליאני (1884—1920), הצייר והפסל היהודי־איטלקי הופיע על בול.

* *

אמזאו מודיליאני נולד בשנת 1884 ב־ליבורנו שבאיטליה, בן למשפחה יהודית מרכז־ברית. השתלים בפילוסופיה, ספרות ואמנות. בגיל 14 עזב את ליבורנו ונכנס לבית ספר לציור. כך החילה חייו שהקדשו לאמנות והורה. גרמו לו רק יוש ועוני והביאו על סוף של נזון.

הוא בילה את שנותיו בפריז בעוני, רעב, לא מטופת, חולה בשחפת. מת בגיל עשר, כבן 34 בשנת 1920. רק אחרי מותו הוכר כאחד מגדולי האמנות המודרנית. ברוגנו עמד תחת השפעתו של סיון הקובייט־טים. האמנות של ימי הבינים ובסופו פתח גנון אינדיידואלי בפורטרטים ותמונות רuum.

מודיליאני היה יהודי גאה. מר הבית מחיפה מצא אצל בתו יומן ובו צירום וכתב עברית. הילדה עם הצמות היא אחת התמונות הרומיות ושותה כסף רב.

עליה "ב"

(סוף מעמוד 42)

חוור והגיע לבסוף לים האגאי, בו עלתה ספירת הקיטור האומללה בראשית אוקטובר 1940 בקרבת האיבר הבלתי־מאולס אAMILIONIS. אחרי שבועות של סבל והעבריו על ידי האיטלקים לרודי (אגיאו) ושם נכלאו לפי דרישת הגරמנים במהלך מעצר. בפברואר 1942 דרשו הגרים מנים את העברת הפליטים לפראטונגטי (איטליה). שם הוחזקו בתנאי־מעצר אל־אלגונשים במהלך סגור ורך בשנת 1944 שוחררו על ידי המגנה השמני.

כך נסתיים הניסיון הראשון, אחריו שפרצה מלחמת העולם השנייה, להציג חיל יהודים בפני כוחות ההשמדה ולהביאם לישראל.

בידי פריטים פוטטליים, שהגיעו למחנות המעצר ברודוי ופראונגטי. פריטים מעטים בלבד נשמרו באותו זמן סוערים. הם מהווים מקור התעניינות לאספני יודאיקה, ולכל אחד מהתהיסטוריה משלו.

מעט מאוד נערך עד כה בשטח זה מצד אספני יודאיקה ועוד נשאר הרבה לחזור, על מנת לשפוך אור על תקופה היסטורית גדולה זו בעזות הפרטיטים הפוטטליים.

אם תמונה מסוימת של אל גרקו תלויה במוזיאון בנאפולין, אך על גבי אחד הבולים היא מתוארת כתמונת התלויה בפראודה, תיגרם הנהה מיוחדת לאספני בולים אם יצליחו לגלוות את הטעות.

מתרבר שבבת אחת זכו האספניים לגלות שתי שגיאות מסוג זה על בולים נאים של קוסטה־ריקה משנת 1959.

העתון "פיין ארטס פילאטליסט" המתפרס על ידי קליר מק־אליסטר בארצות הברית ערך חקירה ומזה שתמונה של אל גרקו נער נושא על גחלים" נמצא במוזיאון הלן אומי בנאפולין, בעוד של הבול של קוסטה־ריקה שעליו מופיע פרט מתמונה זו נאמר "פראודה". במוזיאון פראדו המפורסם של מאדריד אין כל תמונה המכילה פרט זה — אומרת הגברת מק־אליסטר.

בול קוסטה־ריקאי שני הקשור בשניה הוא בול שהובא לשם אוסף כספים למען "עיר הנור", והנושא את תמונה של מודיליאני "הילדה עם הצמות". בול נאמר שהתמונה נמצאת במוזיאון של נאפולין. והנה קובעים מומחים שהתמונה הזאת מעולם לא היתה קיימת למוזיאון הנאפוליטני והוא נמצאת באוסף פרטיז זה שנים רבות. משורדים שהוא נמצאת

וְהַזָּד

(סוף מעמוד 41)

בשנת 1882 — ראשון לציון, וכrown יעקב וראש פינה.

בשנת 1884 — גדרה, ובשנת 1890 הוקמו האלים הראשונים ברחובות וחרדרה.

מאמרם על־המושבות האלה יבואו בגלויות הבאים.

מנונטיפורייה, בארונות והמלים :

(6) חותמת דואר טרניזיט של אלכסנדריה ויפו, חותמת הוודע של הדואר האוסטרי, שטיפי לה במשלוח ליהוד.

באותה תקופה (1882—1890) נוסדו מושבות יהודיות נוספות :

הערות למאמרו של א. לינדנברום

בקשר למאמרו של מר א. לינדנברום בجلון מס' 3 מאוקטובר ש. ג. יורשה לי שתי הערות הבאות:

הערה ראשונה: — באוטו מנהה ההשמדה סאקסנהאוזן זייפו הגרמנים, לא רק את שני הבולטים האנגלים הנזכרים במאמר זה: 1) בול החותנת הבשף של המלך ג'ורג' החמישי, 2) בול הכתורה של המלך ג'ורג' החמישי, 3) את רוב בולי הסדרה הרגילה 1937-1941 בערכיהם הקטנים. הזיווף נעשה בזורה כל כך מוצלחת, הן בזכע הבול והן בצורתו. שرك אחורי התבוננות רביה אפשר להבהיר, שבמקום הצלב על הבתר, שמו הגרמני מגנודוד. לאמור: אוטו הריעין ואוthon המטרה — להוביה לבריטים, שהמלחמה היא יהודית ועל ידי כך להחליש את "מוראל".

הערה השנייה: גם הבריטים לא טנוו את ידם בצלחת. באותו התקופה היו בשימושם בגרמניה בולים עם תומנתו של היטלר ימ"ש. הבריטים זייפו את הבולטים. את היטלר ציירו בזרת גולגולת בעלת החורש ובמוקם המלים "הריך הגרמני" הם הדפיסו Futsches Reich לאמור — "הריך האבוד". בולים אלה הוצנו לגרמניה ע"י ה.ר.א.פ. במשן חדשים מספר.

יצחק גוריוון

הופיע ושלח לחברים ביולטן ח' ינואר 1962. התברים מתבקשים להעיר את דמי החברות לאגודה לשנת 1962 בסך של 3 לירות.

*

בימים הקרובים תתכנס ישיבת המזוכירות ויזוחלט על מקום ומועד הבניוס הארץ. כידוע נאלצנו ברגע האחרון לדוחות את הבניוס שעמד להתקיים בחנוכה, מסיבות בלתי תלויות בנו.

האם ויט סטבוש היה אנוס?

(המשך מעמוד 38)

נסתיי לא הצליחה לאסוף אינפורמציה על החמונה בדוחט אן דר גלאן. בעשרות עבדות כל אנוסים לא מצאתי את שמו של סטבוש. האסמכתה היחידה היא ספרו של פרופ. שפיizer, מחקר תולדות האנוסים מוצא, שי השתיכתו של הפסל המפורסם לצאצא היהדי ספראד והוא מادر מתבלט על הדעת, אם כי קיימים כמה אי דוקים בהשערות פרופ. שפיizer הנ"ל: אם סטבוש ברוח מספדר מפני האינקוויזיציה, מילא היה כבר נוצרי — כי האינקוויזיציה לא רדפה יהודים אלא קופרים בדת הנוצרית, נוצרים חדשים — יודיאונטים. ברור איפואו שטבוש לא היה צריך לקבל את הדעת הנוצרית באוטטראיה. דרוש עוד מחקר נוסף, כדי לחפש את החמונה הנ"ל. יתכן, שהעתיד ישפר או רוסף על ההיסטוריה. מצאתי לנכון להעיר את הדברים לדיוון, מהשש שלא ישכח. הדאר הפולני הוציא סדרת בולים יפים עם תמונות מובהח ואוול (אלטרא בלע"ז) ומער טפות יום ראשון עם תומנתו של סטבוש.

**אספו
בולי דואר
ישראל!**

השידות הבולאי
תל-אביב - יפו • ירושלים • חיפה

